

Søren Kierkegaards altergangstale over 1 Joh. III, 20

Taler

Søren Kierkegaard
Teolog, filosof og forfatter

Omstændigheder

Denne altergangstale er den sjette tale i *Taler ved Altergang om Fredagen*, der er fjerde afdeling i *Christelige Taler* fra 1848.

NB: Denne tale er *ikke* blevet holdt, men er tiltænkt altergangen. Kierkegaard holdt tre ud af sine tretten altergangstaler i Vor Frue Kirke (jf. Niels Jørgen Cappelørn: *Forligelsen*, s. 66 (2021)).

Prædikentekst

Johannes' Første Brev kapitel 3, vers 20

1

Bøn

Stor er Du, o Gud; skøndt vi kun kjende Dig som i en mørk Tale og som i et
Speil, vi tilbede dog undrende Din Storhed – hvor meget mere skulle vi engang
5 prise den, idet vi lære den fuldeligere at kjende! Naar jeg under Himmels
Hvælving staaer omgivet af Skabningens Under, da priser jeg rørt og tilbedende
Din Storhed, Du, som let bærer Stjernerne i det Uendelige, og faderligt
bekymrer Dig om Spurven. Men naar vi ere forsamlede her i Dit hellige Huus,
da ere vi jo ogsaa overalt omgivne af hvad der i end dybere Forstand minder om
10 Din Storhed. Thi stor er Du, Verdens Skaber og Opholder; men da Du, o Gud,
tilgav Verdens Synd og forligte Dig med den faldne Slægt, ak, da var Du jo dog
end større i Din ubegribelige Forbarmelse! Hvorledes skulle vi da ikke troende
prise og takke og tilbede Dig her i Dit hellige Huus, hvor Alt minder os derom,
særligen dem, som idag ere forsamlede for at annamme Syndernes Forladelse, og
15 for paa ny at tilegne sig Forligelsen med Dig i Christo!

1 Joh. III, 20 ... om end vort Hjerter fordømmer os, da er Gud større end vort Hjerter.

20

Om end vort Hjerter fordømmer os. Da Phariseerne og de Skriftkloge havde bragt en Kvinde, som var greben i åbenbar Synd, til Christum i Templet for at

anklage hende, og da de derpaa, beskæmmede ved Hans Svar, vare alle gangne
25 bort, sagde Christus til hende »fordømte Ingen Dig,« men hun sagde »Herre,
Ingen«. Der var altsaa Ingen, der fordømte hende. Saaledes ogsaa her i denne
Helligdom, der er Ingen, der fordømmer Dig; om Dit Hjerte fordømmer Dig,
maa Du ene selv vide. Ingen Anden tør vide det; thi ogsaa denne Anden er jo
idag beskjeftiget med sit eget Hjerte, om det fordømmer ham. Hvorvidt Dit
30 Hjerte fordømmer Dig, det vedkommer ingen Anden; thi ogsaa denne Anden
har kun med sit eget Hjerte at skaffe, dets anklagende eller dets frikjendende
Tanker. Hvorledes Du blev tilmode, idet disse Ord forelæstes »om end vort
Hjerte fordømmer os«, vedkommer ingen Anden; thi ogsaa denne Anden
henfører jo andægtigt Alt til sig selv, tænker kun paa, hvorledes han blev
35 tilmode, om Ordet overraskede ham som en pludselig Tanke, eller han hørte, ak
hvad han havde sagt sig selv, eller han hørte hvad han dog meente ikke at passe
paa ham. Vel kan nemlig et Hjerte anklage sig selv, men deraf følger endnu ikke,
at det maa fordømme sig selv; og vi lære jo ikke tungsindig Overdrivelse, saa lidet
som vi lære letsindigt Aflad. Men naar der skulde tales over de forelæste Ord,
40 hvor skulde man finde bedre Tilhørere end paa en saadan Dag som denne, og
end saadanne, som de, der her idag ere komne hid, ikke fra Verdens
Adspredelser, men fra Skriftestolens Samling, hvor de jo hver især have gjort
Gud Regnskab, hver især have ladet deres Hjerte være Anklageren, hvad det
ogsaa bedst kan være, da det er Medvideren, og hvad det jo ogsaa helst maa blive
45 itide, at det ikke engang forfærdeligt skal blive det mod Menneskets egen Villie.
Dog er der jo Forskjel paa Skyld og Skyld; der er Forskjel mellem at være fem
hundrede Penninge skyldig og kun halvtredssindstive; det ene Menneske kan
have langt, langt mere at bebreide sig end det andet; der kan ogsaa være Den,
som maa sige sig selv, at hans Hjerte fordømmer ham; maaskee kan der ogsaa
50 være en Saadan her tilstede, eller maaskee er der ingen Saadan her tilstede: men
Trøst trænge vi jo dog alle til. Og dette kan dog vel ikke være mistrøstende for
Nogen, at Trøstens Ord er saa riigt paa Forbarmelse, at det tager Enhver med,
dette kan jo ikke være mistrøstende for Nogen, selv om hans Hjerte ikke
fordømmer ham. Det er dog væsentligen den samme Trøst vi alle behøve, vi,
55 hvis Hjerte ikke frifinder os: Guds Storhed, at han er større end vort Hjerte.

*Guds Storhed er i at tilgive, i at forbarme sig, og i denne sin Storhed er han større
end det Hjerte, som fordømmer sig selv.* See, det er denne Guds Storhed, om
hvilken der især skal tales paa de hellige Steder; thi herinde kjende vi jo Gud
60 anderledes, nærmere, om man saa tør sige fra en anden Side end derudenfor,
hvor han vistnok er aabenbar, at kjende i sine Gjerninger, medens han her er at

kjende som han har aabenbaret sig selv, som han vil kjendes af den Christne. Tegnene, paa hvilke Guds Storhed i Naturen kjendes, kan Enhver *undrende* see, 65 eller rettere, der er egentligen intet Tegn, thi Gjerningerne selv ere Tegnene; saaledes kan jo Enhver see Regnbuen, og maa undres, naar han seer den. Men Tegnet paa Guds Storhed i at forbarme sig er kun *for Troen*; dette Tegn er jo Sacramentet. Guds Storhed i Naturen er aabenbar; men Guds Storhed i at forbarme sig er en Hemmelighed, der maa troes. Netop fordi den ikke ligefrem 70 er aabenbar for Enhver, netop derfor kaldes den og er den aabenbarede. Guds Storhed i Naturen vækker strax *Studs* og saa *Tilbedelse*; Guds Storhed i at forbarme sig er først *til Forargelse* og saa *for Troen*. Da Gud havde skabt Alt, saae han og see »det var Alt saare godt«; og ved hvert hans Værk staaer ligesom tilføiet: *priis, lov, tilbed Skaberen*. Men ved hans Storhed i at forbarme sig staaer 75 tilføiet: *salig Den, som ikke forarges*.

Al vor Tale om Gud er, som naturligt, menneskelig Tale. Hvor meget vi end stræbe at forebygge Misforstaaelsen ved atter at tilbagekalde hvad vi udsige – hvis vi ikke ganske ville tie, vi maae dog bruge Menneskets Maalestok, idet vi, 80 Mennesker, tale om Gud. Hvilken er nu den sande menneskelige Storhed? Dog vel Hjertets Storhed. Vi sige egentligen ikke, at Den er stor, der har megen Magt og Herredom, ja om der levede eller havde levet en Konge, hvis Herskermagt var over den hele Jord – hvor hurtig end Forbauselsen er til strax at kalde ham stor: det dybere Menneske lader sig ikke forstyrre af Udvortesheden. Og derimod, 85 om det var det ringeste Menneske, der nogensinde har levet, – naar Du bliver Vidne til hans Handling i Afgjørelsens Øieblik, at han i Sandhed handler ædelt, høimodigt af ganske Hjerte tilgiver sin Fjende, i Selvfornegtelse bringer det yderste Offer, eller naar Du bliver Vidne til den inderlige Langmodighed, med hvilken han fra Aar til Aar kjerligt fordrager Ondt: da siger Du »han er dog stor, 90 i Sandhed han er stor.« Altsaa Hjertets Storhed er den sande menneskelige Storhed; men Hjertets Storhed er netop at overvinde sig selv i Kjerlighed.

Naar vi da nu, Mennesker som vi ere, ville gjøre os en Forestilling om Guds Storhed, saa maae vi tænke paa den sande menneskelige Storhed, altsaa paa 95 Kjerligheden, og paa Kjerligheden som tilgiver og forbarmer sig. Men hvad vil nu dette sige, skulde Meningen være, at vi dog ville sammenligne Gud med et Menneske, var end dette Menneske det ædlest, det reneste, det forsonligste, det kjerligste, der nogensinde havde levet? Langtfra. Saaledes taler Apostelen heller ikke. Han siger ikke, at Gud er større end det kjerligste Menneske, men at han er 100 større end det Hjerte, som fordømmer sig selv. Saaledes ligner altsaa Gud og

Mennesket hinanden kun omvendt. Ikke ad den ligefremme Ligheds Trin stor, større, størst, naaer Du Sammenligningens Mulighed, den er kun mulig omvendt; det er jo heller ikke ved mere og mere at opløfte sit Hoved, at et

105 Menneske nærmer sig mere og mere Gud, men omvendt ved dybere og dybere at kaste sig ned i Tilbedelse. Det sønderknuste Hjerte, som fordømmer sig selv, kan ikke faae, søger forgjeves at finde et Udtryk, som er det stærkt nok for dermed at betegne dets Skyld, dets Elendighed, dets Besmittethed: endnu større er Gud i at forbarme sig! Forunderlige Sammenligning! Al menneskelig

110 Reenhed, al menneskelig Forbarmelse duer ikke til Sammenligning; men et angrende Hjerte, der fordømmer sig selv, med dette sammenlignes Guds Storhed i at forbarme sig, kun at den er end større: saa dybt som dette Hjerte kan nedsætte sig selv og dog aldrig sig selv dybt nok, saa uendelig ophøiet, eller uendeligt mere ophøiet er Guds Storhed i at forbarme sig! See, Sproget lige som

115 sprænges og brister for at betegne Guds forbarmende Storhed; Tanken søgte forgjeves en Sammenligning, da fandt den endeligen, hvad der dog menneskelig talt ingen Sammenligning er, et angerfuldt Hjertes Sønderknuselse – endnu større er Guds Forbarmelse. Et angergivent Hjerte, naar det i Sønderknuselse fordømmer sig selv; ja, dette Hjerte undte sig ikke Ro, ikke i noget eneste

120 Øieblik, det fandt intet Skjulested, hvor det kunde flygte hen fra sig selv, det fandt ingen Undskyldning mulig, fandt det en ny, den forfærdeligste Skyld, at søge en Undskyldning, det fandt ingen, ingen Lindring, selv det meest forbarmende Ord, hvilket al Barmhjertighedens Inderlighed formaaede at udtænke, det lød for dette Hjerte, der ikke turde og ikke vilde lade sig trøste,

125 som en ny Fordømmelse over det: saa uendelig er Guds Storhed i at forbarme sig, eller den er endnu større. Den halter, denne Sammenligning – det gjør Mennesket altid efter at have stridt med Gud. Den er søgt, denne Sammenligning, vist nok, thi den blev funden ved gudfrygtigt at vrage al menneskelig Lighed; tør Mennesket ikke gjøre sig noget Billede af Gud, da

130 visseligen heller ikke indbilde sig, at det Menneskelige ligefrem kunde være Sammenligningen. Ingen forhaste sig med at søge, Ingen forraske sig med at ville have fundet en Sammenligning for Guds Storhed i at forbarme sig; enhver Mund skal tilstoppes, Enhver slaae sig for sit Bryst – thi der er kun een Sammenligning, som dog er nogenlunde, et ængstet Hjerte, som fordømmer sig

135 selv.

Men Gud er større end dette Hjerte! Saa lad Dig dog trøste. Maaskee lærte Du tidligere af Erfaring, hvor tungt det er med et saadant Hjerte, at stedes for Pharisaers og Skriftkloges Dom, eller at komme til den Misforstaaelse, der kun

veed at sønderrive det end mere, eller til den Smaalighed, der ængster Hjertet end mere sammen, Du, der i saa høi Grad trængte til En, der var stor. Gud i Himlene han er større; han er ikke større end Phariseere og Skriftkloge, ei heller større end Misforstaaelse og Smaalighed, ei heller større end det Menneske, der
145 dog vidste at tale et lindrende Ord til Dig, hos hvem Du fandt nogen Lise, fordi han ikke var smaalig, ikke vilde nedtrykke Dig end mere, men reise Dig op – Gud er ikke større end han (trøstesløse Sammenligning!), nei Gud er større end Dit eget Hjerte! O, hvad enten det var en Sjelens Sygdom, der saaledes natligt formørkede Dit Sind, saa Du tilsidst i Dødsens Angest, bragt næsten til
150 Afsindighed ved Forestillingen om Guds Hellighed, meente at maatte fordømme Dig selv; hvad heller det var det Forfærdelige, der tyngede saaledes paa Din Samvittighed, at Dit Hjerte fordømte Dig selv: Gud er større! Vil Du ikke troe, tør Du ikke troe uden at see Tegn, nu det tilbydes jo. Han, der kom til Verden og døde, Han døde ogsaa for Dig, ogsaa for Dig. Han døde ikke for
155 Menneskene saadan i Almindelighed, o, lige det Modsatte, døde Han særligen for Nogen, da var det jo for den Ene, ikke for de Ni og halvfemsindstive – ak, og Du er jo for Elendig til at være paa Slump med i det runde Tal, paa Dig faldt jo Elendighedens og Skyldens Eftertryk saa forfærdeligt, at Du tælles udenfor. Og Han, der døde for Dig da Du var Ham en Fremmed, skulde Han forlade sine
160 Egne! Elskede Gud Verden saaledes, at han gav sin eenbaarne Søn for at Ingen skulde fortabes, hvorledes skulde han da ikke bevare dem, som bleve Dyrekjøbte! O, martre Dig ikke selv; hvis det er Tungsindets Angester, der hilde Dig, saa veed Gud Alt – og han er stor! Og er det den tunge Skylds Centnervægt, der hviler paa Dig: han, der, hvad ikke opkom i noget Menneskes
165 Hjerte, af sig selv forbarmede sig over Verden, han er stor! Martre Dig ikke selv, husk paa hiin Qvinde, at der Ingen var som fordømte hende, og betænk, at dette Samme ogsaa kan udtrykkes paa en anden Maade: Christus var tilstede. Just fordi Han var tilstede, derfor var der Ingen, der fordømte hende. Han reddede hende ud af Phariseernes og de Skriftkloges Fordømmelse; de gik beskæmmede
170 bort, thi Christus var tilstede: der var Ingen, der fordømte hende. Saa blev Christus ene tilbage med hende – men der var Ingen, der fordømte hende. Just det, at Han ene blev tilbage med hende, betyder i en langt dybere Forstand, at der Ingen er, der fordømmer hende. Det vilde kun lidet have hjulpet hende, at Phariseerne og de Skriftkloge gik bort, de kunde jo være komne igjen med
175 Fordømmelsen. Men *Frelseren* blev tilbage ene med hende: derfor var der Ingen, der fordømte hende. Ak, der er kun een Skyld, som Gud ikke kan tilgive, det er den ikke at ville troe paa hans Storhed!

180 Thi han er større end det Hjerte, som fordømmer sig selv. Men derimod staaer
der Intet om, at han er større end det verdslige, letsindige, daarlige Hjerte, der
taabeligt regner paa Guds indbildte Storhed i at tilgive. Nei, Gud er og kan være
lige saa nøieregnende, som han er stor og kan være stor i at forbarme sig.
Saaledes ener altid Guds Væsen det Modsatte, ligesom i hiint Mirakel med de
185 fem smaa Brød. Folket havde Intet at spise – ved et Mirakel skaffes der
Overflod; men see, derpaa byder Christus, at man omhyggeligt opsamler hver
en Levning. Hvor guddommeligt! Thi eet Menneske kan ødsle, et andet være
sparsommeligt; men dersom der var et Menneske, som ved et Mirakel hvert
Øieblik kunde – guddommeligt skaffe Overflod, troer Du ikke, at han –
190 menneskeligt havde ladet ringe om Smulerne, troer Du, at han – guddommeligt
havde opsamlet Smulerne! Saaledes ogsaa med Guds Storhed i at forbarme sig,
neppe har et Menneske blot Forestilling om, hvor nøieregnende Gud kan være.
Lad os ikke bedrage os selv, ikke lyve for os selv, og, hvilket er det Samme,
forringe Guds Storhed, ved at ville gjøre os selv bedre end vi ere, mindre
195 skyldige, eller ved at benævne vor Skyld med letsindigere Navne; dermed
forringe vi nemlig Guds Storhed, som er i at tilgive. Men lader os heller ikke
afsindigt ville synde endnu mere for at gjøre Tilgivelsen end større; thi Gud er
lige saa stor i at være nøieregnende.

200 Og saa lader os da her i Dit hellige Huus prise Din Storhed, o Gud, Du som
ubegribeligt forbarmede Dig og forligte Verden med Dig. See, udenfor der
forkynde Stjernerne Din Majestæt, og Alts Fuldkommenhed Din Storhed; men
herinde er det de Ufuldkomme, er det Syndere, der prise Din endnu større
Storhed! – Ihukommelsens Maaltid er atter beredet, saa være Du da forinden
205 erindret og takket for Din Storhed i at forbarme Dig.

Kilde

Søren Kierkegaards Skrifter (SKS), bd. 10, s. 309-317. Digitaliseret på Det Kongelige Bibliotek

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Altergangstale, Den Første Slesvigske Krig 1848-1851, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

Relateret

215 Søren Kierkegaards altergangstale over Luc. XXII, 15
1848

Søren Kierkegaards altergangstale over Matth. XI, 28
18. juni 1847

Søren Kierkegaards altergangstale over Joh. X, 27
27. august 1847

220 Søren Kierkegaards altergangstale over I Cor. XI, 23
1848

Søren Kierkegaards altergangstale over 2 Timoth. II, 12-13
1848

Søren Kierkegaards altergangstale over Luc. XXIV, 51
1848

225 **URI**
<https://www.dansketaler.dk/tale/soren-kierkegaards-altergangstale-over-1-joh-iii-20>

230

235

240

245

250

255